

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради PhD 14910
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Дмитро КРУГОВИЙ, 1988 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2010 році Національну юридичну академію України імені Ярослава Мудрого, здобув кваліфікацію магістра за спеціальністю – правознавство, аспірант Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України. Виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України (м. Київ) від «12» червня 2026 року №70 у складі:

*Голсви разової
спеціалізованої
вченої ради*

Наталії КАМІНСЬКОЇ, доктора юридичних наук, професора, провідного наукового співробітника відділу міжнародного права та права Європейського Союзу Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України

Рецензентів

Наталії ОМЕЛЬЧЕНКО, кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника відділу конституційного та муніципального права Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України

Дмитра БЕЗЗУБОВА, доктора юридичних наук, провідного наукового співробітника відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України

*Офіційних
опонентів*

Лариси НАЛИВАЙКО, доктора юридичних наук, професора, наукового співробітника науково-дослідної лабораторії превентивної діяльності та соціологічних досліджень Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, помічника ректора Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Ольги СТРЕЛЬЦОВОЇ, доктора юридичних наук, завідувача сектору законодавчого забезпечення модернізації економіки Дослідницької служби Верховної Ради України, професора кафедри публічного та міжнародного права Навчально-наукового інституту «Юридичний інститут Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»

на засіданні «30» липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 ПРАВО Дмитру Круговому на підставі публічного захисту дисертації «Конституційно-правові засади реалізації права на

справедливий суд в умовах воєнного стану в Україні» за спеціальністю 081 ПРАВО.

Дисертацію виконано в Інституті держави і права імені В. М. Корецького НАН України (м. Київ).

Науковий керівник – Володимир АНТОНОВ, доктор юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу конституційного та муніципального права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою, що є самостійним, актуальним, завершеним науковим дослідженням. Дисертація відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 (із змінами) і має обсяг основного тексту – 171 сторінку, містить нові науково обґрунтовані результати комплексного дослідження конституційно-правових засад реалізації права на справедливий суд в умовах воєнного стану в Україні. Здобувачем розроблено теоретичну модель оптимізації реалізації цього права в умовах воєнного стану, сформульовано авторські визначення ключових понять, зокрема «права на справедливий суд», та запропоновано законодавчі зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо запровадження інституту планів безперервності правосуддя. Одержані здобувачем результати мають практичну та теоретичну цінність, є вагомим внеском у розвиток науки конституційного права, що повністю відповідає пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Зокрема, здобувачем вперше розкрито комплексний перелік особливостей права на справедливий суд у контексті сучасних міжнародних стандартів, до яких віднесено: поліцентричність, єдність інституційних вимог до суду і процесуальних гарантій, пряму дію і внутрішню пріоритетність стандартів, субсидіарність, інтеграцію з суміжними правами, воєнно-гуманітарний аспект (непорушний мінімум справедливого суду в умовах війни), процесуальну інклюзивність й електронну трансформаційність.

У межах наукової новизни проаналізовано класифікацію впливу воєнного стану на судову практику, зокрема, обґрунтовано доктрину процесуальної безперервності та утверджено концепцію цифрової публічності як необхідного компенсатора вимушеної обмеженої відкритості судових засідань. Здобувачем сформовано теоретичну основу моделі оптимізації реалізації права на справедливий суд у період воєнного стану, яка базується на семи взаємопов'язаних блоках: аксіологічно-конституційний (верховенство права, людська гідність, недискримінація); інституційно-структурний (суд, встановлений законом; незалежність; доброчесність і несумісність; автоматизований розподіл; фінансово-технічна спроможність); юрисдикційно-доступовий (динамічні відсилання до офіційних переліків територій, адаптації для ВІО, військовослужбовців, осіб з інвалідністю, мовні гарантії); процесуально-належний (змагальність, рівність сторін,

ранній і ефективний доступ до захисника, конфіденційна дистанційна взаємодія, повна аудіо/відеофіксація, стандарти для перекладачів); матеріалізаційно-виконавчий (компенсаційні моделі, спеціальні ресстри, взаємодія з міжнародними компенсаційними треками); режимно-обмежувальний (періодичний перегляд дерогацій); легітимаційно-підзвітний (анонімізоване оприлюднення рішень, прозорість розподілу справ, статистичні панелі строків, комунікаційні протоколи, дисциплінарні й антикорупційні запобіжники).

На рівні законодавчих ініціатив запропоновано доповнити Закон України «Про судоустрій і статус суддів» новою статтею «Плани безперервності правосуддя». Цей механізм має зобов'язати Державну судову адміністрацію України спільно з Вищою радою правосуддя затверджувати для кожного суду типовий формат функціонування, що включає стратегії релокації, організацію резервних приміщень та забезпечення автономності правосуддя, тим самим гарантуючи неперервність судочинства в умовах воєнних загроз та руйнування інфраструктури.

В цьому контексті, здобувачем надані пропозиції щодо оптимізації законодавства у сфері реалізації права на справедливий суд в умовах воєнного стану шляхом внесення системних змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Пропонується доповнити закон окремою нормою про зміну територіальної юрисдикції, яка б передбачала уніфікований алгоритм тимчасового переадресування справ, автоматизований розподіл у суді-наступнику та автоматичне повернення підсудності після відновлення роботи первісного суду. Крім того, обґрунтовано необхідність доповнення цього закону новою статтею «Плани безперервності правосуддя», яка зобов'яже Державну судову адміністрацію України спільно з Вищою радою правосуддя затверджувати для кожного суду типові організаційно-правові та безпекові формати безперервної діяльності.

Здобувачем розвинуто положення про те, що конституційне обмеження прав людини в умовах воєнного стану повинно розглядатися як підконтрольна суду модифікація обсягу правомочностей, а не їх нівелювання. Наголошено, що будь-яка така модифікація повинна переслідувати легітимну мету, відповідати принципу пропорційності та обов'язково супроводжуватися дієвими компенсаторними механізмами, які унеможливають дискримінацію та зберігають реальність судового захисту для громадян навіть у надзвичайних умовах.

Удосконалено поняття права на справедливий суд, під яким запропоновано розуміти гарантоване Конституцією України, національним законодавством та міжнародними нормативно-правовими актами у їх системній єдності фундаментальне суб'єктивне право кожної особи на ефективний судовий захист, що реалізується через розгляд і вирішення її справи судом, установленим законом, незалежним, безстороннім і компетентним, у відкритому (з урахуванням допустимих обмежень) судовому процесі та впродовж розумного строку, на засадах верховенства права, з дотриманням принципів змагальності, рівності сторін і доступу до правосуддя, та завершується ухваленням законного, обґрунтованого і справедливого судового рішення, обов'язкового до виконання, що забезпечує

реальну дієвість правосуддя через поєднання індивідуальних процесуальних гарантій, інституційних засад судочинства, принципів матеріальної справедливості та ефективних процесуальних механізмів захисту і виконання судових рішень.

Проаналізовано ознаки права на справедливий суд, серед яких: 1) нормативна подвійна гарантованість - конституційне й міжнародно-правове закріплення з прямою дією стандартів та їх пріоритетом у тлумаченні; 2) легітимність юрисдикції - розгляд судом, встановленим законом, із чітко визначеною компетенцією та належно сформованим складом; 3) інституційна автономія та неупередженість - реальні гарантії незалежності судової влади й безсторонності судді, підкріплені етичними стандартами й процесуальними запобіжниками; 4) процесуальна еквівалентність сторін - рівність у праві бути почутим, доступі до матеріалів, професійної правової допомоги та обов'язок мотивування рішень; 5) цифрова прозорість - відкритий розгляд із пропорційними винятками; легітимні дистанційні формати (відеозв'язок, е-докази) за умови ідентифікації, змагальності та захисту даних; 6) розумний строк і керованість процесу - своєчасний розгляд через активне процесуальне управління і запобігання зловживанням; 7) пропорційність обмежень і недоторканність - корекції можливі лише законом, з легітимною метою й мінімальним втручанням, без посягання на доступ до суду, незалежність, безсторонність і право бути почутим.

Узагальнено системк переваг і недоліків сучасного стану правового регулювання права на справедливий суд в Україні. Серед переваг: 1) конституційна інституціоналізація права на справедливий суд; 2) європейська інтеграція стандартів правосуддя; 3) інституційне посилення незалежності та публічної підзвітності судової влади; 4) комплексність процесуальних гарантій; 5) цифровізація справедливого судочинства. Серед недоліків наведено: 1) відсутність єдиного законодавчого визначення поняття права на справедливий суд (створює ризики правової невизначеності у правозастосуванні); 2) розпорошеність і фрагментарність нормативно-правової бази; 3) відсутність ефективної системи контролю за дотриманням права на справедливий суд; 4) обмежена адаптація правових гарантій до умов воєнного стану;

Здобувачем наведено аргументацію того, що встановлення причинно-наслідкового зв'язку між смертю військовослужбовця та збройною агресією має не лише процесуальне, а й вагоме конституційно-правове значення. Обґрунтовано, що від ефективності судового механізму у цій категорії справ залежить не лише реалізація соціальних прав членів сімей загиблих, а й формування правової позиції держави у міжнародно-правовій площині та захист її суверенітету, що вимагає виходу за межі стандартної процесуальної дискусії та застосування підходів, орієнтованих на верховенство права.

Також розвинуто твердження про те, що конституційне обмеження прав і свобод людини - це встановлене Конституцією України, часово обмежене й підконтрольне суду звуження або модифікація змісту чи обсягу здійснення конкретних правомочностей, що переслідує легітимну мету (захист прав інших осіб).

національної безпеки, громадського порядку, здоров'я, моралі тощо), є об'єктивно необхідним і пропорційним у демократичному суспільстві, повністю зберігає сутнісне ядро відповідного права, не допускає дискримінації, забезпечує передбачуваність для адресата та супроводжується ефективними процесуальними гарантіями і засобами правового захисту, включно з компенсаторними механізмами реалізації як дистанційна участь, доступ до матеріалів, розумна організація строків та автоматичним відновленням реалізації права після припинення обставин, які стали підставою для його обмеження.

Здобувачем сформульовані пропозиції щодо внесення змін та доповнень до Закону України «Про міжнародні договори України» 2004 р. з метою нормативного визначення правової природи відступу від зобов'язань за міжнародними договорами та заповнення відповідної законодавчої прогалини. Пропонується викласти абзац 13 статті 2 у новій редакції, зазначивши, що зупинення дії (відступ від зобов'язань) є перервою дії міжнародного договору або його окремих положень протягом певного проміжку часу. Також запропоновано доповнити відповідними термінами назву розділу V, а також статті 24, 25, 26 та 27 цього Закону.

Також запропоновано розширити визначене у пункті 32 частини першої статті 85 Конституції України переліку повноважень Верховної Ради України у сфері міжнародних договорів. З метою повного визначення фактичних повноважень єдиного органу законодавчої влади, пропонується надати парламенту конституційне повноваження ухвалювати законами рішення не лише про згоду на обов'язковість чи денонсацію, а й про відступ від зобов'язань за такими договорами та зупинення їхньої дії.

Здобувач має 10 (десять) наукових публікацій, з-поміж яких 4 (чотири) статті – у наукових виданнях, віднесених до переліку фахових видань України, мають активний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier), 6 (шість) тез доповідей – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, що повністю відповідає пунктам 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами), а саме:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Круговий Д.С. Елементи конституційного права на справедливий суд. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 9. С. 514-517. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-9/124>

2. Круговий Д.С. Наукова інтерпретація права на справедливий суд. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 12. С. 708-711. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-12/166>

3. Круговий Д.С. Окремі проблеми забезпечення неприпустимості обмеження права на судовий захист в умовах воєнного стану. *Науковий вісник УжНУ. Серія:*

4. Круговий Д.С., Антонов В.О. Право на справедливий суд: щодо виду нормативного акту про відступ України від міжнародно-договірних зобов'язань. *Науково-практичний журнал «Європейські Перспективи»*, 2025. № 4. С. 17-22. DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2025.4.3>

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

5. Kruhoviy D.S. Advantages and disadvantages of the current state of legal regulation of the right to a fair trial in Ukraine. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2025. № 2 (70). P. 153-158.

6. Круговий Д.С. Конституційно-правові засади реалізації права на справедливий суд в умовах воєнного стану в Україні: постановка проблеми. Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень: збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції (м. Київ, 23 квітня 2024 р.) / Навчально-науковий інститут права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова; за заг. ред. П. В. Горінова. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 288-290.

7. Круговий Д.С. Особливості використання судом власної електронної адреси учасника справи як альтернативного засобу комунікації. *Правові засади організації та здійснення публічної влади : збірник тез VII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 17 травня 2024 р.)*. Хмельницький, 2024. С. 119-122.

8. Круговий Д.С. Об'єктивний критерій визначення безсторонності суду як структурного елементу права на справедливий суд. *Право і правоохоронна діяльність: актуальні проблеми та перспективи розвитку : матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 5 грудня 2024 р.)*. Полтава, 2024. С. 22-24.

9. Круговий Д.С. Щодо порядку встановлення причинно-наслідкового зв'язку між загибеллю військовослужбовця України та збройною агресією. *Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : збірник матеріалів Науково-практичного круглого столу, присвяченого 76-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 10 грудня 2024 р.)*. Хмельницький, 2024. С. 67-69.

10. Круговий Д.С. Розвиток цифровізації державних послуг у сфері судочинства в умовах воєнного стану. *Науковий вимір осмислення та пошуку оптимальних моделей розвитку України: маркетинговий, економічний, фінансовий, управлінський та правовий аспекти : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 19 березня 2025 р.* Київ: Академія праці, соціальних відносин та туризму / за заг. ред.: Н. В. Писаренко, В. Б. Сухомлин, Київ. 2025. С. 349-351.

Сформульовані в дисертації положення, узагальнення, висновки,

рекомендації, пропозиції обґрунтовані на підставі особистих досліджень у результаті опрацювання та аналізу наукових, нормативних джерел, статистичних даних, судової практики.

У всіх статтях, зарахованих за темою дисертації, отримані науково обґрунтовані результати відповідно до мети статей (поставлених завдань) і висновків, що відповідають меті і завданням дисертаційної роботи. Статті опубліковано у різних наукових виданнях категорії «Б» переліку наукових фахових видань України. Статті, зараховані за темою дисертації, вказані в анотації дисертації, містяться в переліку списку використаних джерел. На них міститься посилання у тексті дисертації.

У дискусії взяли участь:

Наталія КАМІНСЬКА, голова разової спеціалізованої вченої ради, доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу міжнародного права та права Європейського Союзу Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України

Наталія ОМЕЛЬЧЕНКО, рецензент, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу конституційного та муніципального права Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України

Дмитро БЕЗЗУБОВ, рецензент, доктор юридичних наук, провідний науковий співробітник відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України

Лариса НАЛИВАЙКО, офіційний опонент, доктор юридичних наук, професор, науковий співробітник науково-дослідної лабораторії превентивної діяльності та соціологічних досліджень Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, помічник ректора Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Ольга СТРЕЛЬЦОВА, офіційний опонент, доктор юридичних наук, завідувач сектору законодавчого забезпечення модернізації економіки Дослідницької служби Верховної Ради України; професор кафедри публічного та міжнародного права Навчально-наукового інституту «Юридичний інститут Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»

Члени разової спеціалізованої ради висловили зауваження про:

1) у дисертації здобувач акцентує на інноваційній необхідності запровадження стратегічно важливого інституту «Планів безперервності правосуддя» для функціонування судової системи України в умовах воєнного стану. Однак для забезпечення практичної імплементації цієї законодавчої ініціативи, вбачається доцільним розкрити механізм її бюджетно-фінансового забезпечення. Потребують правової регламентації джерела фінансування заходів з підготовки резервних приміщень для судів, що опинилися в зоні активних бойових дій, взаємодія Державної судової адміністрації України з військовими адміністраціями

щодо використання матеріально-технічних ресурсів у межах таких Планів, задля уникнення правової невизначеності при їх реалізації (Наталія КАМІНСЬКА);

2) автором обґрунтовано розвиток концепції «цифрової публічності» як необхідного компенсатора вимушеної обмеженої відкритості судових засідань в умовах воєнного стану. Водночас, з огляду на необхідність неухильного дотримання принципу рівності сторін і забезпечення ефективного доступу до правосуддя, доцільно було б проаналізувати проблему цифрової інклюзії. Так, потребує додаткового розкриття питання дієвих механізмів забезпечення права на справедливий суд для осіб, які через вік, стан здоров'я, соціальну вразливість або відсутність доступу до технічних засобів та інтернету (особливо на деокупованих, прифронтових територіях) не мають можливості повноцінно користуватися електронними засобами комунікації. Варто уточнити чи не призведе це до створення дискримінаційних бар'єрів для таких категорій громадян, та які саме запобіжники (процесуальні чи організаційні) запровадити задля попередження обмеження реалізації фундаментального права на справедливий суд (Ольга СТРЕЛЬЦОВА);

3) конституційне обмеження прав в умовах воєнного стану є «підконтрольною суду модифікацією обсягу правомочностей». Це твердження потребує теоретико-методологічної конкретизації, зокрема, розмежування понять «модифікації» і «звуження» змісту права, оскільки вони мають відмінний правовий зміст. З метою мінімізації ризиків судового суб'єктивізму, автору доцільно було б запропонувати критерії перевірки пропорційності таких обмежень. Йдеться про розробку алгоритму (тесту) пропорційності, що дозволило б судам уникнути довільного тлумачення допустимих меж обмеження прав у надзвичайних умовах (Дмитро БЕЗЗУБОВ);

4) здобувачем доведено необхідність комплексного підходу до вирішення проблеми встановлення юридичних фактів у справах, пов'язаних із воєнними злочинами та їх наслідками. Проте дискусійним залишається питання щодо того, чи достатньо нормативного закріплення відповідних процедур. Вбачається, що для якісного забезпечення доступу до правосуддя доцільно створити спеціалізований експертний (дорадчий) орган при судах, який би надавав висновки про наявність причинно-наслідкового зв'язку між діями агресора та заподіяною шкодою (смертю чи пораненням). Такий інституційний механізм полегшив би роботу суддів у справах, що потребують спеціальних знань у галузі воєнного права, міжнародного гуманітарного права, мінімізуючи ризики судових помилок та підвищуючи рівень довіри до судових рішень (Лариса НАЛИВАЙКО);

5) пропозиція дисертанта надати парламенту конституційне повноваження ухвалювати рішення про відступ від зобов'язань за міжнародними договорами є концептуально цікавою, відповідає сучасним тенденціям посилення парламентського контролю. Проте, виникає дискусійне питання щодо механізму імплементації цієї пропозиції в умовах режиму воєнного стану. Зокрема, автором недостатньо розкрито алгоритм забезпечення балансу між необхідністю оперативного реагування на безпекові загрози (що за своєю природою належить до

сфери повноважень виконавчої гілки влади – Президента та Уряду) та парламентською процедурою ухвалення рішень. (Наталія ОМЕЛЬЧЕНКО);

б) доцільно було б приділити більше уваги проблематиці виконання судових рішень, винесених проти держави в умовах воєнного стану. Це питання має не лише практичне, а й доктринальне значення в контексті забезпечення балансу приватних інтересів і потреб національної безпеки. Дискусійна доцільність запровадження інституту «тимчасового відстрочення виконання» таких рішень у специфічних категоріях справ, що безпосередньо пов'язані з оборонними потребами держави. Важливо проаналізувати, чи не призведе такий механізм до нівелювання права на судовий захист, розробити чіткі критерії обмеження (строки, категорії справ, умови), які б дозволили уникнути колапсу бюджетної системи без зниження ефективності виконання рішення суду (Наталія КАМІНСЬКА).

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 (п'ять) членів ради.

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Дмитру КРУГОВОМУ ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Наталія КАМІНСЬКА